

پیش نویس لایحه قانون جامع آب ایران

مقدمه :

پیش نویس قانون جامع آب ایران با هدف تهیه بستر حقوقی مناسب تحولات آتی مدیریت آب کشور، حل معضلات و چالش های حقوقی آن؛ و رفع پراکندگی و تعارض قوانین موجود آب در چارچوب یک قانون مادر تنظیم شده است. این پیش نویس براساس مطالعه قوانین مرتبط فعلی، قوانین آب تعدادی از کشورهای منتخب جهان و ملاحظات اقتصادی، اجتماعی، امنیتی و زیست محیطی کشور و منطبق با قانون اساسی و سیاستهای کلی و بلند مدت و چشم انداز ۲۰ ساله مورد تأیید مقام معظم رهبری در خصوص آب بر اصول زیر تنظیم و استوار است:

- ۱- آب یک منبع طبیعی، محدود، نیاز پایه، ثروت مشترک ملی و دارای ارزش اقتصادی
- ۲- مدیریت کلان آب شامل سیاستها، برنامه ها و کنترل منابع آب، بصورت ملی و یکپارچه در چرخه(سیستم اکولوژیک) آب و اداره امور آب با مشارکت بخش عمومی، تعاونی، خصوصی، نهادهای مدنی و سایر اقشار مختلف ذینفع
- ۳- الزام مدیریت آب به برنامه ریزی و مدیریت ریسک با تأکید توأمان بر زمینه های سازه ای و غیر سازه ای؛ حفاظت توأمان کمی و کیفی؛ توسعه پایدار زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی؛ افزایش ارزش آب؛ تأمین نیاز پایه آب کلیه آحاد جامعه؛ حفظ اکوسیستم های آبی و لحاظ حقوق نسلهای آینده
- ۴- تعریف سطوح سه گانه ملی، حوضه آبریز و محلی به عنوان مبنای طراحی ساختار ارکان اصلی، ایجاد پایگاه اطلاعاتی منابع و مصارف و نظام جامع برنامه ریزی مدیریت آب؛
- ۵- الزام به اخذ مجوز بهره برداری برای هر گونه برداشت از منابع آب از مراجع ذیربط به استثنای حق تأمین نیازهای پایه؛
- ۶- تعیین و اخذ آب بهاء با توجه به ارزش واقعی آب (به منظور پوشش بخشی از هزینه های سرمایه گذاری، بهره برداری و نگهداری)؛ کمیت و کیفیت خدمات؛ افزایش راندمان تخصیص و مصرف آب؛ تشویق مصرف کنندگان به مصرف منطقی؛ پرداخت یارانه های شفاف و هدفدار و تأمین عدالت اجتماعی؛
- ۷- پذیرش نظارت و اعمال حاکمیت دولت در عرضه، کنترل مصرف و جیره بندی آب در مواقع کمبود آب یا بروز بلایای طبیعی در چارچوب برنامه های مدیریت خشکسالی و رعایت مصالح عموم .
- ۸- تعیین اولویت تخصیص آب در چارچوب برنامه های توسعه کلان آب؛
- ۹- مدیریت کیفی آب با ساز و کارهای اقتصادی و مدیریتی برای کنترل و کاهش آلودگی ها و پیشگیری از آسیب های غیر قابل برگشت زیست محیطی؛
- ۱۰- ضرورت ارتقاء آگاهی عمومی نسبت به محدودیتهای جدی منابع آب؛
- ۱۱- تأکید بر رشد و توسعه ظرفیتهای مدیریتی، پژوهشی و فناوری بخش آب؛
- ۱۲- پیش بینی ظرفیت سازی در قوه قضائیه با تشکیل دادگاههای تخصصی جهت رسیدگی به اختلافات و دعاوی نسبت به تقسیم، تسهیم و نقل و انتقالات آب.
- ۱۳- پیش بینی ظرفیتهای لازم برای مشارکت بخش خصوصی و بهره برداران در مدیریت بهره برداری از منابع آب

پیش نویس لایحه قانون جامع آب ایران

فصل اول: اهداف و تعاریف

بخش اول: اهداف

ماده: ۱

به منظور اجرای سیاستهای کلی و بلند مدت آب کشور مشتمل بر ایجاد نظام جامع مدیریت آب، بر اساس اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه‌های آبریز کشور، ارتقای بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی و سیاسی آب، افزایش میزان استحصال و مهار آبهای خروجی و مشترک و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره‌برداری از منابع آب که به استناد اصل یکصد و دهم قانون اساسی در اسفند ماه سال ۱۳۷۸ مورد تایید مقام معظم رهبری قرار گرفته است، قانون جامع آب ایران با اهداف زیر تدوین می‌گردد:

- ۱- تعیین ضوابط جهت استحصال تولید، تامین، تخصیص، انتقال، توزیع، حفاظت، نگهداری و بهره‌برداری مطلوب و بهینه‌سازی مصرف آب
- ۲- برخورداری از دانش و فنون و افزایش بهره‌وری در استحصال و عرضه آب
- ۳- ایجاد تعادل و پایداری کمی و کیفی در منابع و مصارف آب
- ۴- تضمین امنیت عرضه آب در کشور
- ۵- جامع‌نگری بر اساس مدیریت توأماً عرضه و تقاضا در کل چرخه آب

بخش دوم: تعاریف

ماده: ۲

تعریف هر یک از اصطلاحات و عناوین کلیدی این قانون به شرح پیوست می‌باشد:

فصل دوم: مالکیت و مدیریت ملی آب

بخش اول مالکیت آب:

ماده: ۳

بر اساس اصل ۴۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران کلیه آبهای دریاها و دریاچه‌ها، آبهای جاری در رودخانه‌ها، انهار طبیعی، دره‌ها، جویبارها و هر مسیر طبیعی دیگر و آب بندها و همچنین سیلابها، فاضلابها، زهابها، دریاچه‌ها، مردابها، تالابها، برکه‌های طبیعی، چشمه‌سارها، آبهای معدنی اعم از سرد و گرم و منابع آبهای زیرزمینی و کلیه آبهای عمومی از مشترکات بوده و ثروت عمومی محسوب است و در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد و طبق ضوابط این قانون از آنها بهره‌برداری می‌شود حفظ، اجازه و نظارت بر بهره‌برداری آب از اعمال حاکمیتی بوده و مسئولیت اعمال آن به وزارت نیرو محول می‌شود.

بخش دوم: مدیریت ملی آب

ماده ۴:

در راستای تحقق اهداف ماده یک این قانون وزارت نیرو متولی مدیریت ملی آب کشور بوده و علاوه بر وظایف و اختیاراتی که به موجب قوانین موجود عهده دار است اهم وظایف و اختیارات آن جهت اعمال مدیریت ملی آب به شرح زیر می باشد.

- ۱- تامین آب مورد نیاز کشور در کلیه مصارف
- ۲- مهار کردن سیلابها و ذخیره نمودن آب رودخانهها در مخازن سطحی یا زیرزمینی
- تنظیم، توزیع و تخصیص و انتقال آب با ایجاد شبکههای آبیاری و زهکشی و ایجاد تأسیسات آبی و کانالها و خطوط آبرسانی و شبکههای ۱ و ۲ و لایروبی آنها**
- ۳- حفاظت، اجازه استحصال و استفاده مفید از آبهای زیرزمینی و معدنی
- ۴- جلوگیری از شور شدن آبهای شیرین و شیرین کردن آبهای شور در صورت ضرورت و وجود امکانات
- ۵- بارور کردن ابرها
- ۶- نظارت بر کیفیت و کمیت منابع و مصارف آب
- ۷- جیره بندی آب در خشکسالی و مناطق خشک با هماهنگی دستگاههای ذیربط
- ۸- بررسی، مطالعه و رفتار سنجی منابع آب کشور و آبهای مرزی و مشترک
- ۹- حفظ و احیا و بهره برداری پایدار از سازههای تاریخی آبی در برنامههای آب کشور
- ۱۰- انتقال آب بین حوضه ای از دیدگاه توسعه پایدار و تامین نیازهای مختلف مصرف
- ۱۱- حفاظت و ساماندهی رودخانهها
- ۱۲- تصفیه فاضلابها و پسابها به منظور استفاده مجدد

تبصره ۱: ایجاد شبکه های آبیاری ۳ و ۴ و تنظیم و انتقال آب از آنها تا محل های مصرف و لایروبی آنها با وزارت جهاد کشاورزی است.

ماده ۵:

وزارت نیرو موظف است با همکاری سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و سایر دستگاههای اجرائی ذینفع ظرف مدت سه ماه ساختار و تشکیلات لازم را برای اجرای این قانون و اعمال حاکمیت دولت پیشنهاد و پس از تصویب هیات وزیران به اجرا در آورد.

ماده ۶:

مدیریت جامع منابع آب در حوضه های آبریز در راستای پایداری دراز مدت پیکره های آبی با تاکید بر بازیافت، بازچرخانی، و استحصال مجدد و نیز:

- هماهنگی سیاستهای بخش آب با سایر دستگاهها
- تهیه لوایح و آیین نامه های اجرایی مورد نیاز
- اتخاذ سیاستهای توسعه برای همکاری اجرایی در حوضه رودخانه های مرزی و مشترک
- مدیریت و توسعه منابع آب سطحی
- مدیریت و توسعه منابع آب زیرزمینی
- مدیریت تقاضا (مصرف)
- تامین آب شرب مورد نیاز جوامع شهری و روستایی
- طرحهای مدیریت حوضه های آبریز با هدف توسعه پایدار
- جمع آوری، پردازش، و ذخیره سازی داده ها و اطلاعات عددی و رقومی آب

تشکیل می‌شود.

ماده ۷:

به منظور تأمین اطلاعات پایه منابع آب و حفاظت و سامان دهی نظامهای بهره‌برداری از منابع آب کشور، وزارت نیرو موظف به اجرای موارد زیر می‌باشد:

- ۱- توسعه و تجهیز ایستگاهها و شبکه‌های آمار برداری و پایش از منابع آب کشور از نظر کمی و کیفی و در دسترس گذاشتن اطلاعات برای عموم مردم
- ۲- ایجاد و توسعه شبکه‌های اندازه‌گیری منابع آلوده کننده آب و تقویت مبانی مدیریت کیفی آب
- ۳- ایجاد و تقویت بازارهای آب و تشکل‌های حرفه‌ای و مردمی با همکاری سایر دستگاه‌های ذینفع
- ۴- ایجاد و توسعه شبکه‌های اندازه‌گیری حجمی مصارف آب
- ۵- استقرار نظام‌های بهره‌برداری مناسب مبتنی بر تقویت مدیریت‌های محلی آب
- ۶- ایجاد ساختار مدیریت تقاضا و مصرف آب کشور
- ۷- ظرفیت‌سازی و اصلاح تشکیلات سازمانی در جهت اجرای عملی و عینی مواد و تکالیف اصلاح شده

ماده ۸:

با توجه به محدودیت‌های جدی منابع آب به ویژه آب شیرین و بحرانی بودن آن در مناطقی از کشور، وزارت نیرو موظف است با همکاری سایر دستگاه‌های ذینفع نسبت به ارتقای آگاهی‌های عمومی و لزوم صرفه‌جویی و حفاظت کمی و کیفی منابع آب و بهره‌برداری بهینه از آن اقدام نماید.

- تبصره ۱:** آیین‌نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد مشترک وزارت خانه های نیرو- جهاد کشاورزی- صنایع - بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.
- تبصره ۲:** صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران موظف است براساس سیاستهای وزارت نیرو نسبت به تهیه و پخش برنامه‌های مصرف بهینه آب و حفاظت از منابع و مجاری آبی آن اقدام نماید.

ماده ۹:

وزارت نیرو موظف است ضمن تأکید بر جامع‌نگری، تمرکز زدایی و کاهش تصدی‌های خود در بخش آب با استفاده از توان بخش غیردولتی به طرق زیر اقدام نماید.

- ۱- واگذاری فعالیت‌های اجرایی، خدماتی، نگهداری و بهره‌برداری تأسیسات و سرمایه‌های فیزیکی استحصال آب به اشخاص حقیقی و حقوقی دارای صلاحیت از بخش خصوصی و تعاونی
- ۲- حمایت از تشکیل شرکتهای بهره‌برداری غیردولتی (تعاونی - خصوصی) در بخش آب
- ۳- مشارکت با بخشهای غیردولتی در طرحهای تأمین و توزیع آب

ماده ۱۰:

اجازه بهره‌برداری از منابع آب برای مصارف گوناگون در قالب نظام تخصیص آب به ترتیب اولویت زیر منحصراً با وزارت نیرو است.

- ۱- شرب و بهداشت
- ۲- براساس الزامات آمایش سرزمین

تبصره: حقابه زیست محیطی اکوسیستمهای آبی بر اساس الگوی مشترکی است که با همکاری وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست تدوین می گردد. وزارت نیرو بر اساس پیشنهاد سازمان مذکور نسبت به تامین این حقابه ها در نظام تخصیص و پس از اولویت شرب و بهداشت اقدام خواهد نمود.

ماده ۱۱:

به منظور بهره برداری از منابع آب کشور در هر یک از حوضه های آبریز با رعایت میزان تجدید شوندگی آب، وزارت نیرو موظف است میزان استحصال از آب زیرزمینی را به نحوی کنترل نماید که بیلان منفی متوقف گردد و اقدامات سازه ای و غیر سازه ای را برای تعادل بخشی آبخوانها و تأمین نیازهای جدید کشور به صورت پایدار انجام دهد.

تبصره: در اجرای این ماده به وزارت نیرو اجازه داده می شود در موارد ضرورت و بطور موقت میزان آبکشی از چاهها را تقلیل دهد.

ماده ۱۲:

کلیه عملیات مربوط به استحصال آب از جمله بخش سیلاب و آبخوانداری از وظائف وزارت نیرو است و فعالیتهای موازی توسط سایر واحدهای دولتی ممنوع است.

ماده ۱۳:

به منظور اصلاح ساختار مصرف آب در بخش کشاورزی با رعایت منافع ملی و حقوق طبیعی مصرف کنندگان، وزارت خانه های جهاد کشاورزی و نیرو موظفند اقدامات زیر را انجام دهند.

- ۱- استفاده از روشهای علمی و نوین آبیاری و ترویج و حمایت از آنها، سیستم های کم آبیاری و جایگزینی پساب های مجاز تصفیه شده با آبهای زیرزمینی تخصیص داده شده به کشاورزی
  - ۲- تخصیص آب برای تأمین امنیت غذایی و محصولات با ارزش اقتصادی بیشتر
  - ۳- افزایش کارایی آب و بازدهی آبیاری در جهت بهبود و افزایش بهره وری اقتصادی آب
- تبصره:** در مواردی که با اصلاح روش آبیاری در مصرف آب صرفه جوئی شده با استفاده از سیاستهای حمایتی - تشویقی ارزش آب صرفه جویی شده به ذینفع پرداخت می شود. توسعه سطح زیر کشت در مناطق ممنوعه مجاز نمی باشد.

ماده ۱۴:

با توجه به نقش آب در توسعه ملی و ارزش اقتصادی آن در بازارهای منطقه، به وزارت نیرو اجازه داده می شود با رعایت منافع ملی و توجیهات فنی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی و سیاسی براساس طرح جامع آب کشور در صورت ضرورت نسبت به مبادله آب مازاد اقدام نماید.

تبصره ۱: نرخ مبادله آب در هر مورد با توجه به هزینه های استحصال، سرمایه گذاری و قیمت های جهانی و منطقه ای توسط هیأت وزیران تعیین می شود.

تبصره ۲: آیین نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد مشترک وزارت خانه های نیرو، جهاد کشاورزی، کشور، امور خارجه و سازمانهای مدیریت و برنامه ریزی کشور و حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده ۱۵:

به وزارت نیرو اجازه داده می شود طرحهای انتقال آب بین حوضه ها را از دیدگاه توسعه پایدار برای تأمین نیازهای مختلف مصرف مشروط به اجرای کامل مدیریت تقاضا در حوضه های دریافت کننده، تأمین آب حبابه بران و اولویت و رعایت حقوق مکاتبه صاحبان حقوق مبدأ و منافع ملی و توجیهات فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تهیه و اجرا نماید.

تبصره: آیین نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد مشترک وزارت خانه های نیرو - کشور - جهاد کشاورزی و سازمانهای مدیریت و برنامه ریزی کشور و حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده ۱۶:

به وزارت نیرو اجازه داده می شود در مواردی که خشک سالیهای شدید حادث می شود برای حفظ سرمایه گذاریهای انجام شده و تأمین آب مورد نیاز اقدامات مقطعی لازم را انجام و مجوز بهره برداری از منابع دیگر آب را صادر نماید و یا در خشک سالیهای دامنه دار نسبت به انتقال بین حوضه ای آب اقدام کند.

ماده ۱۷:

در جهت اصلاح ساختار مدیریت آب کشور و برای تمرکز زدایی در اجرا و بهره برداری و افزایش نقش مشارکت مردم و سازمانهای محلی، حوضه های آبریز به عنوان واحدهای طبیعی مدیریت آب کشور شناخته می شود. جامع نگری در مدیریت اجرا و بهره برداری و ایجاد هماهنگی بین شرکتهای آب منطقه ای استانی و سایر دستگاههای ذیربط که در محدوده جغرافیایی حوضه های تأمین و مصرف آب مسئولیت دارند، وزارت نیرو ساختار سازمانی مناسب مدیریت یکپارچه حوضه ها را در نهاد اصلی مدیریت آب بر مبنای مشارکت شرکتهای ذینفع تدوین و اجرا نماید.

ماده ۱۸:

وزارت خانه های نیرو - جهاد کشاورزی - کشور و سازمانهای مدیریت و برنامه ریزی کشور و حفاظت محیط زیست و هواشناسی کشور موظفند نسبت به طراحی مدیریت کاهش خطرات ناشی از تغییرات جوی و اقلیمی نظیر سیل، خشکسالی و... در قالب مدیریت خطرپذیری (ریسک) اقدام نمایند و برنامه های پیشگیری را اولویت دهند.

ماده ۱۹:

وزارت نیرو موظف است با همکاری دستگاههای بهره بردار شیوه های مختلف مدیریت مصرف و جلوگیری از هدر رفت آب و کاهش آب بحساب نیامده را در کلیه مصارف اعمال نماید.

تبصره: آیین نامه های اجرایی این ماده توسط وزارت نیرو، جهاد کشاورزی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۰:

رعایت استانداردهای مصوب مربوط به صنعت آب در تمام موارد لازم الاجرا است و نظارت بر این امر به عهده وزارت نیرو است.

تبصره: استانداردهای صنعت آب با پیشنهاد وزارت نیرو و مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده ۲۱:

برای تحقق مدیریت ملی آب کشور بر اساس مدیریت توأمان عرضه و تقاضا، جامع نگری در کل چرخه آب و اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه های آبریز کشور و مشترک و به منظور تحقق مدیریت یکپارچه (جامع) منابع آب دولت

موظف است هماهنگی‌های متقابل بین بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیربنایی و خدماتی را با بخش آب فراهم کند.

تبصره: آیین نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

ماده ۲۲:

با توجه به محدودیت منابع آب کشور از نظر کمی و کیفی و توزیع مکانی و زمانی آن دولت موظف است در تهیه طرح‌های توسعه کالبدی و آمایش سرزمین، هزینه فرصت و ارزش ذاتی آب را مورد توجه قرار داده و برنامه‌های توسعه بخش‌های آب، کشاورزی، صنعت و معدن، عمران شهرها و روستاها و سایر بخش‌ها را در هر یک از حوضه‌های آبریز با رعایت بازده منطقی ظرفیت تحمل آنها اجرا نماید.

ماده ۲۳:

به منظور جلوگیری از بهره‌برداری غیر مجاز از منابع آب اعم از سطحی و زیر زمینی و تاسیسات آبی و اضرار به آنها و نیز جلوگیری از ساخت و ساز غیر مجاز و بهره‌برداری غیر مجاز از مصالح رودخانه‌ای و حفظ حقوق دولت در بستر و حریم رودخانه‌ها و مسیله‌ها و سواحل دریاها و دریاچه‌ها و تعقیب متخلفین ذکر شده در ماده ۹۳ این قانون به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود نسبت به ایجاد پلیس آب به عنوان ضابط دادگستری اقدام نماید.

تبصره ۱: پلیس آب از نظر اسلحه و تجهیزات نظامی و آموزش تحت نظر ستاد کل مشترک ارتش بوده و از

نظر سازمانی و استخدامی وابسته به وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه‌ای) می‌باشد.

تبصره ۲: آیین‌نامه شرح وظایف و اختیارات پلیس آب متعاقباً توسط وزارت نیرو و با هماهنگی وزارت دادگستری (یا قوه قضاییه) تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۴:

در مناطقی که وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه‌ای) ضروری تشخیص دهد، دارندگان پروانه بهره‌برداری به منظور استفاده بهینه از آب‌های موجود ملزم به اجرای شیوه‌های نوین آبیاری متناسب با کیفیت آب و خاک به هزینه خود خواهند بود.

ماده ۲۵:

به منظور پیشگیری از تخریب و یا وارد شدن خسارت به منابع آب موجود، علی‌الخصوص به قنوات و چشمه‌ها، لازم است قبل از اجرای هر طرح، مجریان طرح‌ها، توجیه فنی و اقتصادی آن را احراز نمایند اما در صورتی که در اثر اجرای طرح‌های عمرانی و صنعتی و توسعه کشاورزی و سد سازی و تاسیسات مربوطه یا در نتیجه استفاده از منابع آب‌های سطحی و زیرزمینی در ناحیه یا منطقه‌ای قنوات و چاه‌ها و یا هر نوع تاسیسات بهره‌برداری از منابع آب متعلق به اشخاص تملک و یا خسارتی بر آن وارد شود و یا در اثر اجرای طرح‌های مذکور آب قنوات و چاه‌ها و رودخانه‌ها و چشمه‌های متعلق به اشخاص حقیقی یا حقوقی و حبابه‌بران نقصان یافته و یا خشک شوند به ترتیب زیر برای جبران خسارت عمل خواهد شد:

۱- در مواردی که خسارت وارده نقصان آب بوده و جبران کسری آب امکان پذیر باشد بدون پرداخت خسارت، دولت موظف به جبران کمبود آب خواهد بود.

۲- در مواردی که خسارت وارده ناشی از نقصان آب بوده و جبران کسری آب امکان‌پذیر نباشد خسارت وارده در صورت عدم توافق با مالک یا مالکین طبق رای دادگاه صالحه پرداخت خواهد شد.

- ۳- در مواردی که خسارت وارده ناشی از خشک شدن یا مسلوب المنفعه شدن قنوات و چاهها و چشمه‌ها بوده و تامین آب تاسیسات فوق‌الذکر از طرق دیگر امکان‌پذیر باشد مالک یا مالکین مذکور می‌توانند قیمت کارشناسی آب خود و یا به میزان آن، آب دریافت نمایند و یا به اندازه مصرف معقول آب و قیمت بقیه آن را دریافت کنند. در هر صورت وزارت نیرو موظف به پرداخت خسارت ناشی از خشک شدن یا مسلوب المنفعه شدن تاسیسات مذکور می‌باشد.
- در کلیه موارد بالا چنانچه اختلافی پیش آید طبق رای دادگاه صالحه عمل خواهد شد.
- ۴- در مواردی که خسارت وارده ناشی از تملک و یا خشک شدن آب قنوات و چاهها و چشمه‌ها بوده و تامین آب مالکین این تاسیسات از طریق دیگر امکان‌پذیر نباشد خسارت مذکور در صورت عدم توافق با مالک یا مالکین طبق رای دادگاه صالحه پرداخت خواهد شد.
- ۵- نسبت به چاهها و قنوات و سایر تاسیسات بهره‌برداری از منابع آب که طبق مقررات غیرمجاز تشخیص داده شود خسارتی پرداخت نخواهد شد.
- ۶- در مورد اراضی که از منابع آب طرحهای ملی در داخل و یا خارج محدوده طرح آبیاری می‌شود و خسارت آنها طبق این قانون پرداخت شده است بهای آب مصرفی طبق مقررات و معیارهای وزارت نیرو مانند سایر مصرف‌کنندگان آب از طرف مصرف کننده باید پرداخت شود.
- ۷- در صورتی که بر اثر اجرای طرح خسارتی بدون لزوم تصرف و خرید به اشخاص وارد آید خسارت وارده در صورت عدم توافق طبق رای دادگاه صالحه پرداخت خواهد شد.

ماده ۲۶ :

به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود، برای هرگونه بهره‌برداری از منابع پساب و باز چرخانی آب نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری به درخواست متقاضی در چهار چوب نظام تخصیص آب اقدام نماید.

تبصره: مصرف پساب تنها برای مواردی مجاز است که برای مواد غذایی و محیط‌زیست مجاز باشد. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصارف غیرمجاز محصولات کشاورزی را که پسابها اثرات منفی در آنها خواهند داشت را به وزارت خانه های نیرو و جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست اعلام می‌نماید.

ماده ۲۷ :

وزارت نیرو مکلف است پس از تصویب این قانون میزان بهره‌برداری کلیه مصرف‌کنندگان مجاز آب از منابع سطحی و زیرزمینی را مورد رسیدگی قرارداده و با توجه به نیاز آبی و الگوی کشت و سایر عوامل مصرف مورد نیاز را در هر مورد تعیین و در حد میزان تجدید شوندگی برای استفاده‌کنندگان پروانه بهره‌برداری صادر نماید.

تبصره : آئین نامه اجرایی این ماده توسط وزارت نیرو با همکاری وزارت صنایع و معادن وزارت جهاد کشاورزی و سازمان محیط زیست و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۲۸ :

دارندگان پروانه بهره‌برداری فقط با اجازه وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) حق تغییر نوع مصرف، انتقال پروانه بهره‌برداری به غیر و فروش آب را خواهند داشت.

ماده ۲۹ :

وزارت نیرو مجاز است به منظور اجرای سیاستهای صرفه‌جویی آب و هدایت مصرف‌کنندگان آب بخش کشاورزی، برای بهره‌برداری بهینه، براساس الگوی مصرف (مصرف معقول) باهمکاری وزارت جهاد کشاورزی نسبت به تدوین نظام

بهره‌برداری از آب اقدام و با مشارکت بخش خصوصی (حقابه‌داران ، مالکان) و ایجاد تشکل های بهره‌برداری آب و خاک و انتقال مدیریت خدمات آبیاری آنها را به اجرا درآورد.

ماده ۳۰ :

دولت مکلف است نسبت به تأمین منابع مالی جهت یکپارچه سازی و بهره برداری همزمان آبخیزداری، کنترل و پخش سیلاب، سد ، شبکه‌های آبیاری و زهکشی اصلی و فرعی، همچنین تجهیز، بهسازی شبکه‌های در دست بهره‌برداری با به کارگیری ساز و کارهای مناسب از جمله جلب مشارکت مردمی اقدام نماید.

ماده ۳۱ :

دولت مکلف است نسبت به تأمین اعتبارات مورد نیاز در راستای ارتقای دانش علمی و فن‌آوری‌های جدید جهت دستیابی به روش‌های نوین استحصال آب از قبیل روش‌های کاهش تبخیر، روش‌های جدید برای استحصال بیشتر از بارش‌ها، آب شیرین کنهای خورشیدی، استفاده از رطوبت هوا و باروری ابرها و باز چرخانی و ارتقاء کیفیت آب اقدام نماید.

ماده ۳۲ :

به منظور صرفه‌جویی در مصارف مختلف ، وزارت نیرو موظف است حسب مورد با همکاری وزارتخانه های کشور ، جهاد کشاورزی و صنایع و معادن و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور الگوهای مصارف مختلف و جرایم تخلف از آن را تعیین و برای تصویب به هیات وزیران پیشنهاد نماید.

وزارت نیرو با همکاری دستگاه‌های ذیربط بر اجرای الگوی مصرف نظارت خواهد شد.

ماده ۳۳ :

به منظور بهره‌برداری بهینه از تأسیسات دولتی ایجاد شده در بخش آب و حفظ سرمایه گذاری های انجام شده ، دولت مکلف است نسبت به پیش بینی اعتبارات لازم جهت تعمیر و نگهداری در بودجه سنواتی اقدام نماید.

ماده ۳۴ :

وزارت نیرو موظف است ضوابط ایمنی، احداث، حفاظت ، نگهداری، مرمت و بازسازی سدهای مخزنی بزرگ و کوچک و شبکه‌های آبیاری و زهکشی و نیروگاه‌های برق آبی و سایر تأسیسات آبی را تهیه و به تصویب هیأت وزیران برساند.

تبصره: رعایت ضوابط موضوع ماده فوق برای کلیه سازندگان و بهره‌برداران بخش‌های دولتی و غیردولتی الزامی است.

ماده ۳۵ :

هر گاه به تشخیص وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) استفاده مکرر از آب ضروری باشد بهره‌برداران موظفند طبق نظرات فنی آن وزارتخانه (شرکت‌های آب منطقه‌ای) پساب را تصفیه کرده و استفاه نمایند.

تبصره: آبهای حاصل از تصفیه فاضلاب ، پساب ها ، زهاب ها به عنوان منابع ثانوی آب تلقی می گردند. اعمال مدیریت ، تخصیص و اجرای برنامه های مناسب برای تکمیل چرخه آب با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست به عهده وزارت نیرو می باشد.

ماده ۳۶ :

ضوابط تقسیم آب رودخانه‌های کشور با حفظ حقابه‌های مناطق آبریز و چگونگی عبور آن برای نیاز مناطق کم آب و خشک با پیشنهاد مشترک وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۳۷:

به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود با رعایت مفاد این قانون نسبت به صدور سند رسمی و قانونی برای دارندگان حقابه پس از ثبت در دفتر اسناد رسمی از طریق اداره ثبت اسناد اقدام نماید. این سند دال بر حق مصرف (اجازه استحصال و بهره برداری) معین برای شخص حقیقی یا حقوقی از منبع آبی مشخص به صورت مدت دار صادر شده و مشتمل بر مشخصات دارنده و یا دارندگان، موقعیت منبع آب، محل و نحوه تحویل یا برداشت آب، نوع مصرف و مشخصات محل آن، جدول زمانی و حجم آب اختصاص داده شده و مدت اعتبار آن و با اجازه نقل و انتقال می‌باشد.

فصل سوم: حفاظت و بهره‌برداری

بخش اول: بستر و حریم

ماده ۳۸:

بستر «فعال، مرده یا متروکه» کلیه منابع آب طبیعی، جاری یا انباشته در سطح زمین، داخل یا خارج از محدوده شهرها اعم از کانالهای عمومی، انهار طبیعی و رودخانه‌های فصلی یا دائمی، مسیله‌ها، باتلاقها، مردابها، برکه‌ها، زهابها، تالابها، دریاها، دریاچه‌ها، چشمه‌ها، چشمه سارهای طبیعی آب گرم یا سرد معدنی، همچنین بستر دریاچه سدهای مخزنی، انحرافی، کانالها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی و آب بندهای عمومی احداث شده توسط دولت و در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است و مسئولیت صدور مجوز بهره‌برداری و دخل و تصرف و همچنین حفاظت و نگهداری و تعیین حریم متناسب برای کمال انتفاع از آنها به وزارت نیرو محول می‌گردد همچنین اراضی ساحلی و اراضی استحصالی که در اثر پایین رفتن سطح آب دریاها و دریاچه‌ها و تالابها و یا خشک شدن مردابها یا باتلاقهای پدید آمده باشد در صورت عدم احیا قبل از تصویب قانون نحوه احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران و کلیه موارد فوق پس از تصویب قانون مذکور به وجود می‌آیند.

تبصره: تشخیص و تعیین بستر «فعال، مرده و متروکه» در داخل یا خارج محدوده شهرها با وزارت نیرو است.

ماده ۳۹:

ایجاد هرگونه اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر انهار، رودخانه‌ها، کانالهای عمومی، مسیلها، مردابها، برکه‌های طبیعی، آب‌های معدنی اعم از سرد و گرم، سواحل دریاها و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و مصنوعی، آبخوان و با توجه به حریم قانونی آن بدون اجازه وزارت نیرو ممنوع است.

تبصره ۱: حریم موارد فوق در اختیار شرکتهای آب منطقه ای ذیربط است و تصرف و تملک در آن که منافای با حق حریم باشد جاز نیست و در صورت تخلف متصرف حریم طبق مفاد تبصره ۳ عمل می‌شود.

تبصره ۲: در رودخانه‌هایی که قبلاً برای اشخاص سند مالکیت صادر گردیده است سند صادره معتبر بوده و در صورت نیاز به تملک حریم، طبق مقررات مربوط با پرداخت بها حریم تملک خواهد شد.

تبصره ۳: در صورت موافقت وزارت نیرو با ایجاد اعیانی اعم از تأسیسات آبی و غیر آن متقاضی موظف به ارائه نقشه و طرح قطعی عملیاتی خود برای تصویب به وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه‌ای) می‌باشد و چنانچه از نقشه مصوب طبق تشخیص مرجع تصویب‌کننده تخلف کند عملیات انجام شده متوقف و به هزینه مالک توسط شرکت آب منطقه ای ذیربط قلع و رفع تجاوز خواهد شد.

ماده ۴۰:

تشخیص پهنای بستر و حریم دریاها، دریاچه‌ها اعم از طبیعی یا احداثی و عرض اراضی ساحلی و مستحدثه، حریم هر رودخانه، نهر طبیعی، مسیل و مرداب و برکه طبیعی در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژی آنها بدون رعایت اثر ساختمان و تأسیسات آبی با وزارت نیرو است.

تبصره: محدوده حریم بر اساس عوامل کمی و کیفی آب در رودخانه‌ها، انهار مخازن، سطحی و زیرزمینی، دریاچه سدها، تأسیسات آبی و همچنین کانال‌های عمومی آبرسانی و آبیاری و زهکشی و انهار عمومی و سنتی اعم از سطحی و زیرزمینی و لوله‌های آبرسانی اعم از ثقلی یا تحت فشار و آب‌های گرم معدنی و مخازن آب شرب شهرها و روستاها به پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و وزارت جهاد کشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۴۱:

وزارت نیرو موظف است بستر و حریم موارد مذکور در این قانون را مشخص و برای بستر با مراجعه به ادارات ثبت سند مالکیت دریافت دارد. حریم رودخانه نیز بعنوان حق ارتفاق وزارت نیرو در سند مالکیت مربوط قید می‌گردد.

ماده ۴۲:

به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود، در صورتیکه اعیانی‌های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه‌ها و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی را برای امور مربوط به **کیفیت و کمیت** آب به تشخیص کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست مزاحم تشخیص دهد به مالک و یا متصرفین آن اعلام کند تا ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام گردد. در صورت استنکاف، به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود با اجازه و نظارت دادستان محل یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع اعیانی نماید.

تبصره: در صورتیکه اعیانی‌های موضوع ماده فوق قبل از تصویب قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۷/۵ ایجاد شده باشد خسارت تخریب و قلع آن طبق نظر کارشناس توسط وزارت نیرو پرداخت می‌گردد.

ماده ۴۳:

کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و کلیه دستگاههای موضوع ماده (۱۶۰) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و نهادها، مؤسسات عمومی و غیردولتی و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی مکلفند قبل از اجرای هر نوع سازه اعم از تقاطعی یا محاذی در بستر و حریم منابع آبی مذکور در ماده ۳۸ با توجه به پهنای حریم مراتب را با ارسال سیمای طرح و نقشه‌های کامل سازه و شرح مطالعات مهندسی رودخانه از وزارت نیرو استعلام و هرگونه اجرای سازه در بستر و پهنای حریم موصوف منوط به تأیید نقشه و موافقت وزارت نیرو است.

تبصره: وزارت نیرو بر اجرای صحیح و منطبق با نقشه دستگاه اجرایی ذیربط نظارت و در صورت تخلف حق توقف عملیات را خواهد داشت.

ماده ۴۴:

احداث هرگونه پل بر روی رودخانه‌ها اعم از دائمی و فصلی و مسیل‌ها و نهرهای طبیعی توسط هر شخص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی بدون اخذ مجوز از وزارت نیرو و رعایت مشخصات فنی اعلامی توسط آن وزارتخانه و یا شرکت‌های آب منطقه‌ای ممنوع است.

تبصره: در حریم رودخانه‌هایی که آب شرب را تأمین می‌کنند احداث جاده، عبور لوله‌های نفت و مواد نفتی و شیمیایی و فاضلاب و هر منبع آلودکننده دیگر ممنوع است و دستگاه‌هایی که در حال حاضر در حریم رودخانه‌های تأمین‌کننده آب شرب تأسیساتی دارند باید با برنامه زمانبندی مشخصی که به کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس ارائه خواهند داد محل تأسیسات را جابجا کنند مگر اینکه به هیچ وجه با دلائل توجیهی امکان جابجائی نباشد. کثرت جاده‌ها که مشرف به حریم رودخانه‌ها یا مخازن سدهای تأمین‌کننده آب شرب است باید با پوشش مناسب به نحوی دیواره‌سازی شوند که احتمال سقوط وسائل حمل‌کننده مواد سمی و شیمیایی به داخل آن نباشد.

ماده ۴۵:

به وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) اجازه داده می‌شود، انهار عمومی که به لحاظ تبدیل کاربری کشاورزی به مسکونی یا صنعتی و منتفی شدن اراضی موضوع آبیاری آنها متروکه می‌شوند با رعایت ضوابط فنی، با تقاضای مالکین مجاور و یا اشخاص ثالث به فروش رسانده و یا به صورت بلند مدت اجاره دهد و وجوه حاصل را به خزانه کل کشور واریز و هر ساله معادل صد در صد وجوه واریزی را برای اعمال مهندسی رودخانه هزینه نماید.

تبصره ۱: اجرای طرح‌های مهندسی رودخانه (ساماندهی، اصلاح مسیر، کنترل سیل و ....) در محدوده‌های شهرها با هماهنگی شهرداری‌ها بر عهده وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) می‌باشد.

تبصره ۲: تنظیف و لایروبی رودخانه‌های داخل محدوده قانونی شهرها بعهده شهرداریها خواهد بود.

ماده ۴۶:

صدور اجازه بهره‌برداری یا واگذاری بهره‌برداری از شن و ماسه و خاک رس بستر و حریم رودخانه‌ها و انهار و مسیل‌ها و حریم قانونی آنها و سواحل دریاها و دریاچه‌ها و حریم قانونی آنها با وزارت نیرو می‌باشد.

تبصره ۱: وزارت نیرو موظف است همه ساله وجوهی که بابت صدور پروانه بهره‌برداری از بهره‌برداران دریافت می‌نماید را کلاً پس از کسر هزینه‌های نظارت و تعیین نقاط برداشت به حساب خزانه واریز تا در قالب بودجه سنواتی به وزارت کشور تخصیص یافته و بین بخش‌داریه‌ها و فرمانداریه‌ها و شهرداریها تقسیم شود.

تبصره ۲: شرایط فنی، محدوده، میزان و حریم محل بهره‌برداری شن و ماسه باید در پروانه درج و با تابلو برای نظارت در محل بهره‌برداری نصب شود.

تبصره ۳: نظارت بر بهره‌برداری شن و ماسه موضوع این ماده به وسیله وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست اعمال و متخلفین به مجازات مقرر در این قانون محکوم می‌شوند.

تبصره ۴: حق کارشناسی و تعرفه موضوع این ماده بر حسب ضرورت سالانه توسط وزارت نیرو تعیین و ابلاغ می‌گردد و از عاملین برداشت شن و ماسه و خاک رس اخذ و مبالغ دریافتی با نظارت و تایید وزارت نیرو در طرح‌ها و امور مربوط به حفاظت و مهندسی رودخانه و سواحل مطابق آیین نامه اجرایی این ماده هزینه خواهد شد.

تبصره ۵: کلیه اشخاص و شرکت‌هایی که بدون مجوز اقدام به برداشت مصالح از بستر و حریم موارد مذکور در ماده فوق نمایند، علاوه بر مجازات ماده ۹۳ این قانون به ضبط دستگاهها و ماشین آلات بهره‌برداری نیز محکوم می‌گردند.

بخش دوم: چاه و قنات

ماده ۴۷ :

وزارت نیرو موظف است بنا به درخواست متقاضی حفر چاه یا قنات و به منظور راهنمایی فنی و علمی، حفر چاه یا قنات را از لحاظ فنی و اقتصادی مورد بررسی قرار داده و در صورت لزوم متخصص خود را به محل اعزام نماید تا متقاضی را راهنمایی کنند و هزینه کارشناسی طبق تعرفه وزارت نیرو بر عهده متقاضی خواهد بود.

تبصره : شرکتهای تعاونی روستایی و مراکز خدمات روستایی و عشایری و موسسات عام النفعه فقط ۵۰٪ هزینه کارشناسی را پرداخت خواهند کرد

ماده ۴۸ :

از تاریخ تصویب این قانون کلیه چاههایی که در مناطق ممنوعه بدون مجوز حفر و بهره‌برداری شده‌اند در اختیار وزارت نیرو قرار می‌گیرد. به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود در صورتیکه بهره‌برداری از این قبیل چاهها برای مصارف شرب، بهداشت و صنعت ممکن باشد پروانه مصرف صادر نماید.

ماده ۴۹ :

هرگونه استحصال و بهره‌برداری از منابع آب‌های زیرزمینی از طریق حفر هر نوع چاه، قنات و یا توسعه چشمه در کشور با موافقت وزارت نیرو انجام می‌شود و وزارت مذکور از طریق شرکت‌های آب منطقه‌ای با توجه به خصوصیات هیدروژئولوژی (شناسایی طبقات زمین و آب‌های زیرزمینی) و مقررات پیش بینی شده در این قانون نسبت به صدور پروانه حفر و میزان بهره‌برداری و مصرف معقول در قالب نظام تخصیص اقدام می‌کند.

تبصره ۱: چاههای بدون پروانه واقع در مناطق ممنوعه که تاکنون پروانه بهره‌برداری آنها صادر نشده است غیرمجاز بوده و با نظارت نماینده دادستان پر و مسلوب‌المنفعه خواهند شد.

تبصره ۲: چاهها و قناتی که در مناطق ممنوعه واقع نشده و آب آنها کاهش یافته یا خشک شده‌اند می‌توانند تا پنج سال پس از کاهش یا خشک شدن تقاضای جابجائی نمایند پس از انقضاء مدت مذکور تقاضائی برای جابجائی پذیرفته نمی‌شود. ضوابط و نحوه صدور پروانه جابجائی چاهها در آئین‌نامه اجرائی که با پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و وزارت جهاد کشاورزی به تصویب هیات وزیران می‌رسد تعیین می‌شود.

ماده ۵۰ :

در مناطقی که با بررسی های فنی مشخص گردد میزان بهره برداری از منابع آب زیرزمینی در حد تغذیه طبیعی آبخوان می باشد و یا در مناطقی که بهره برداری بیشتر از آبخوان تغییر کیفیت آب در آبخوان را در پی داشته باشد و یا در مناطقی که طرحهای دولتی ایجاد نماید و یا بنا به الزامات خشکسالی بهره برداری ممکن نباشد، به منظور پیشگیری از افت سطح آبهای زیرزمینی و وقوع کاهش حجم مخازن آب زیرزمینی، به وزارت نیرو اجازه داده می شود منطقه را با حدود جغرافیائی مشخص برای هرگونه حفر چاه عمیق و یا نیمه عمیق و یا قنات یا افزایش بهره برداری از منابع آب زیرزمینی برای مدت معینی ممنوعه یا ممنوعه بحرانی نماید. تمدید و یا رفع ممنوعیت مناطق با وزارت نیرو است.

تبصره ۱: ضوابط بررسی های فنی و علمی کاهش سطح سفره آبهای زیرزمینی و الگوی مصرف معقول در بخشهای مختلف مصرف به پیشنهاد وزارت نیرو، به تصویب هیات وزیران می رسد.

تبصره ۲: در صورتیکه با توجه به شرایط فنی و علمی، منطقه ای توسط وزارت نیرو ممنوعه اعلام شود، وزارت مذکور با هماهنگی وزارت جهاد کشاورزی نسبت به کاهش میزان بهره برداری و یا جیره بندی آب اقدام می نماید.

تبصره ۳: شاخص دشتهای ممنوعه و ممنوعه بحرانی برای هر منطقه و حوضه آبریز با تفکیک به پیشنهاد وزارت نیرو به تصویب هیات وزیران می رسد.

تبصره ۴: وزارت نیرو مکلف است در محدوده دشتهای دارای پتانسیل آب شربی که با روند تنزل کیفیت یا آلودگی آبهای زیرزمینی مواجه هستند ، محدودیتها و ممنوعیتهای ویژه کمی و کیفی را اعمال نماید .

ماده ۵۱:

به وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) اجازه داده می‌شود، دستگاه‌های حفاری غیرمجاز یا دستگاه‌های حفاری صلاحیت‌دار که مشغول حفر چاه یا قنات غیرمجاز می‌باشند را توقیف و متخلف را به مراجع قضایی معرفی نماید.

ماده ۵۲:

وزارت نیرو موظف است نسبت به تقویت منابع آب‌های زیرزمینی از طریق اجرای طرح‌های تعادل بخشی سازه‌ای و غیر سازه‌ای و آبخیزداری و آبخوان داری اقدام نماید.

ماده ۵۳:

حق هر یک از صاحبان اراضی از چاه و یا قنات مشاع متناسب با سهمی است که برای حفر چاه یا قنات و احداث تأسیسات پرداخته و یا توافق کرده‌اند، در صورت کمبود یا ازدیاد آب به نسبت سهام‌شان تقسیم یا نوبت‌بندی خواهد شد.

ماده ۵۴:

در مناطق آزاد (غیر ممنوعه)، صاحبان چاههایی که مقدار آبدهی آنها بیش از مصرف معقول صاحبان پروانه باشد و مازاد آب به دلایل علمی، فنی، اقتصادی برای امور کشاورزی، صنعتی و یا شرب شهری و روستایی، مصرف داشته باشد، می‌توانند به کسانی که از وزارت نیرو اجازه مصرف دریافت کرده‌اند، براساس قیمت اعلام شده از سوی وزارتخانه مذکور آب مازاد را به فروش برسانند.

تبصره: در مناطق ممنوعه و ممنوعه بحرانی وزارت نیرو صرفاً برای مصارف شرب شهری و روستایی مجاز به صدور مجوز مصرف می‌باشد.

ماده ۵۵:

برای جلوگیری از هدر رفتن آب زیرزمینی خصوصاً در فصولی که احتیاج به بهره‌برداری از آن نباشد صاحبان و دارندگان پروانه بهره‌برداری از چاه‌های آرتزین و یا قنات‌هایی که منابع آنها تحت فشار باشد موظفند با اعلام وزارت نیرو از طریق نصب شیر و یا دریچه از تخلیه دائم آب زیرزمینی جلوگیری کنند.

ماده ۵۶:

در چاه‌های آرتزین و نیمه آرتزین دارندگان پروانه چاههای محفوره در آبخوانهای تحت فشار و نیمه فشار مکلفند به تشخیص وزارت نیرو و به‌وسیله پوشش جداری و یا طرق مناسب دیگر از نفوذ آب مخزن تحت فشار در قشرهای دیگر زمین چاه جلوگیری کنند.

ماده ۵۷:

به وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) اجازه داده می‌شود در هر مورد که ضروری تشخیص دهد به هزینه خود وسایل اندازه‌گیری و کنترل سطح آب زیرزمینی بر روی چاه عمیق یا نیمه عمیق یا آرتزین یا قنات نصب نماید.

ماده ۵۸:

هرگاه وزارت نیرو، استفاده از وسایل اندازه‌گیری سطح آب و میزان آبدهی را ضروری تشخیص دهد صاحبان پروانه بهره‌برداری چاه و قنات مکلف به نصب کنتور اندازه‌گیری آب استخراجی بوده و در هر حال باید مقدار آب مصرف شده را

طبق درخواست و دستورالعمل وزارت نیرو ارائه دهند.

ماده ۵۹:

اشخاص حقیقی و حقوقی که حرفه آنها حفاری است و با دستگاههای حفاری مخصوص حفر چاه آب، اقدام به حفر چاه یا قنات می نمایند باید پروانه صلاحیت حفاری از وزارت نیرو تحصیل کنند و بدون داشتن پروانه مجاز به حفاری با دستگاههای ذیربط نخواهند بود.

دارندگان پروانه صلاحیت حفاری مکلفند کلیه شروط مندرج در پروانه صلاحیت حفاری و پروانه حفر چاه یا قنات را رعایت کنند و در صورت تخلف پروانه آنها لغو خواهد شد و اگر بدون پروانه صلاحیت حفاری و یا پروانه حفر چاه اقدام به حفر چاه یا قنات نمایند علاوه بر توقیف دستگاه حفاری توسط شرکتهای آب منطقه ای، به مجازات مقرر در ماده ۹۳ این قانون محکوم خواهند شد.

شرایط اخذ پروانه صلاحیت حفاری بر اساس مقررات مندرج در آیین نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد.

تبصره ۱: به وزارت نیرو اجازه داده می شود به منظور رعایت اصول صحیح حفاری و مسائل فنی آن جهت نظارت بر عملیات حفاری و پمپاژ چاههای آب از خدمات کارشناسان بخش خصوصی (نظام مهندسی آب) استفاده نماید. هزینه های مربوطه براساس تعرفه هایی که توسط وزارت نیرو تهیه و ابلاغ می گردد، از متقاضیان حفر چاه در یافت خواهد شد.

تبصره ۲: تشخیص صلاحیت علمی و فنی متقاضیان کارشناسی رسمی دادگستری در رشته های مختلف مربوط به صنعت آب و آب و فاضلاب شهری و روستایی به عهده وزارت نیرو است و کانون کارشناسان رسمی دادگستری موظف است در این خصوص از وزارت نیرو استعلام نماید.

تبصره ۳: پرداخت هزینه کارشناسی بازدید دستگاههای حفاری جهت صدور پروانه صلاحیت حفاری و یا تمدید پروانه به عهده متقاضیان پروانه صلاحیت حفاری است و تعرفه آنها وزارت نیرو تعیین و ابلاغ می نماید.

ماده ۶۰:

وزارت نیرو موظف است برای صدور پروانه حفر و بهره برداری در چاه و قنات جدید بنحوی عمل نماید که بهره برداری از چاه و قنات جدید منجر به نقصان یا خشک شدن چاه و قنات مجاور نشود. هرگاه حفر چاه و قنات جدید که با رعایت ضوابط فنی حفر شده اند پس از بهره برداری منجر به نقصان یا خشک شدن منابع مجاور شود با تشخیص وزارت نیرو به یکی از طرق زیر اقدام می گردد:

- ۱- در صورتی که کاهش و یا خشک شدن منابع آب مجاور با کف شکنی و یا حفر چاه دیگری جبران پذیر باشد با توافق طرفین صاحب چاه جدید باید هزینه حفر چاه و یا کف شکنی را به صاحبان منابع آب مجاور پرداخت نمایند.
- ۲- چنانکه به تشخیص وزارت نیرو نقصان یا خشک شدن منابع آب از چاه و یا قنات جدید قابل جبران باشد در این صورت باید از تقلیل میزان بهره برداری چاه یا قنات جدید تا حدی بین رفتن اثر سوء در منابع مجاور کاهش یابد.
- ۳- در صورتی که با تقلیل میزان بهره برداری از چاه یا قنات جدید مسئله تأثیر سوء در منابع مجاور از بین برود در این صورت میزان بهره برداری چاه یا قنات جدید باید تا حدی بین رفتن اثر سوء در منابع مجاور کاهش یابد.
- ۴- در صورتی که چاه یا قنات جدید در اراضی محیاه حفر و احداث شده باشد و آب منابع مقابل را جذب نماید احکام بالا در مورد آن جاری نخواهد شد.

تبصره ۱: هر گاه به تشخیص هیأت سه نفره متشکل از کارشناس معرفی شده از سوی شاکی، کارشناس معرفی شده از سوی وزارت نیرو و کارشناس مرضی الطرفین مسلم شود که نقصان یا خشک شدن آب منابع مجاور ناشی از اشتباه کارشناسان وزارت نیرو باشد خسارت وارده طبق ماده ۲۴ این قانون وسیله این وزارتخانه جبران می گردد.

تبصره ۲: میزان آب مجاور با توجه به آمار و شواهد و قرائن و شرایط اقلیمی و دوره کشت و آبیاری و میزان

مصرف مفید آب چاه یا قنات در دوران بهره‌برداری و ساعات بهره‌برداری در سال بر اساس معدل پنج سال آخر مصرف توسط کارشناسان وزارت نیرو تعیین می‌شود.

ماده ۶۱:

وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) در مورد احیای قنات متروکه که به تشخیص وزارت نیرو قابل احیا می‌باشد به ترتیب زیر عمل می‌نماید:

۱- به مالک یا مالکین آنها یکسال فرصت خواهد داد تا نسبت به احیای قنات متروکه خود اقدام نمایند.

۲- در صورت عدم تحقق بند فوق از قنات هتک حریم خواهد شد.

تبصره ۱: تشخیص متروکه و یا قابل استفاده نبودن قنات موضوع این ماده با کارشناسان وزارت نیرو است.

تبصره ۲: به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود با انتشار آگهی در یک روزنامه کثیرالانتشار و روزنامه رسمی و یا با ابلاغ کتبی و مستقیم به ذینفع یا ذینفعان و شورای اسلامی محل مالکین قناتی که آب آنها رها شده و هدر می‌رود را به مصرف آب قنات خود الزام کند. چنانچه ظرف مدت یکسال پس از آگهی، مالکین قنات نسبت به مصرف آب قنات متعلق به خود اقدام نکنند. وزارت نیرو نسبت به تعیین محل مصرف آنها یا هر اقدام دیگری که از هدر رفتن آب زیرزمینی جلوگیری می‌نماید اتخاذ تصمیم خواهد نمود.

ماده ۶۲:

مالکیت قنات یا مجرا در ملک غیر مانع اعمال مالکیت صاحب ملک اطراف چاه، قنات و مجرا نخواهد بود. مالک می‌تواند هر تصرفی را مشروط به عدم ضرر صاحب قنات و چاه اعمال نماید و همچنین مالکیت صاحب چاه، قنات و مجری محدود به عملیات مربوط به بهره‌برداری از آنها خواهد بود.

تشخیص میزان حریم چاه، قنات و مجری به عهده وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) خواهد بود. در صورت اختلاف محاکم صالح قضایی پس از اخذ نظر کارشناسی از وزارت مذکور به موضوع رسیدگی می‌نمایند.

ماده ۶۳:

مالکیت و بهره‌برداری از قناتی که قبل از قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱ ایجاد شده‌اند مشمول قانون راجع به قنات مصوب ۶ و ۱۸ شهریور ۱۳۰۹ خواهد بود.

بخش سوم: آلودگی

ماده ۶۴:

وزارت نیرو مکلف است در محدوده دشتهای دارای پتانسیل آب شربی که با روند تنزل کیفیت و با آلودگی آب‌های زیرزمینی مواجه هستند، محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های ویژه کیفی را اعمال نماید.

آئین‌نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۶۵:

به منظور حفظ کیفیت منابع آب دارای پتانسیل شرب، وزارت نیرو موظف است برنامه جامع تامین آب شرب را از منابع آب کشور تدوین و منابع آن را مشخص نموده و حریم کیفی منابع مذکور را تعیین و کاربری مناسب محدوده منابع تامین آن را به مراجع تعیین کاربری پیشنهاد نماید. مراجع تعیین کاربری موظفند پیشنهاد فوق را در کاربریهای مربوطه اعمال

نمایند.

تبصره : هر گونه اتخاذ تصمیم برای توسعه شهر اعم از سطحی و ارتفاعی باید با توجه به فراهم بودن امکانات تأمین آب صورت گیرد و چنانچه بدون نظر وزارت نیرو محدوده قانونی شهر توسعه یابد یا در ارتفاع، ساختمانها متراکم شوند وزارت نیرو مسئولیت تأمین آب را نخواهد داشت.

ماده ۶۶:

وزارت نیرو موظف است با همکاری دستگاههای ذیربط نسبت به کنترل انواع آلودگی آب از روشهای مختلف، از قبیل حذف یا اصلاح منشأ آلودگی، تصفیه پسابها و استفاده مجدد از آنها، استفاده از فن آوری پاک به جای تکنیکهای مضر و تدوین روشهای کنترل فاضلابهای شهری، روستایی، صنعتی و خدماتی و زهابهای کشاورزی اقدام نموده و بر فعالیت مصرف کنندگان آب به گونه ای نظارت نماید که ابتدای آلودگیهای منابع آب ناشی از فعالیتهای این مصرف کنندگان را کنترل و سپس شاخصهای کیفی آب را به تدریج ارتقاء دهد.

تبصره : فهرست و دستورالعمل مواد آلاینده آب با پیشنهاد مشترک وزارت خانه های نیرو و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران میرسد.

ماده ۶۷:

هرگونه آلوده ساختن منابع آب ممنوع است و مؤسساتی که آب را به مصارف شهری یا صنعتی و یا معدنی می رسانند موظفند طرح تصفیه آب و دفع فاضلاب و باز چرخانی و استفاده از آبهای تصفیه شده را طبق تشخیص وزارت نیرو تهیه و اجرا نمایند.

تبصره : رعایت استانداردهای ملی حفاظت کیفی منابع آب توسط مصرف کنندگان برای پساب خروجی اجباری است .

ماده ۶۸:

هر نوع فعالیتی که به تشخیص وزارت نیرو برای کیفیت آبهای مورد استفاده برای شرب مضر باشد ممنوع است و با اخطار وزارت نیرو اداره کننده فعالیت مذکور مکلف به تبعیت از دستور صادره بوده در غیر این صورت به مجازاتهای مقرر در این قانون محکوم خواهد شد.

ماده ۶۹:

وزارت نیرو موظف است زمینه های لازم برای ایجاد تشکلهای خصوصی و مردمی حفاظت کیفی از رودخانه ها و منابع دیگر آب را فراهم و عنداللزوم کمکهای لازم را در اختیار آنان قرار دهد. آئین نامه اجرایی این ماده بوسیله وزارت نیرو تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۷۰:

صاحبان پروانه بهره برداری از چاه و قنات و بهره برداران از هر نوع آب سطحی و استفاده کنندگان از کانالها و تأسیسات آبیاری مسئول جلوگیری از آلودگی آب آنها هستند و موظفند ضوابط اعلامی وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست را رعایت نمایند.

ماده ۷۱:

در صورتیکه در اثر عملیات اجرایی، انتقال و دفع مواد آلوده یا پمپاژ اضافی، آب شور و یا آلوده، به منابع آب سالم مصرفی یک یا عده ای ملحق گردد به ترتیب زیر عمل خواهد شد:

- ۱- عملیات اجرایی انتقال و دفع مواد آلوده و پمپاژ اضافی متوقف و موجبات برگشت کیفیت آب به حالت قبل از حادثه فراهم می گردد. خسارت وارده و هزینه مترتبه توسط عامل یا عاملین به ذینفعان پرداخت می شود. ترتیب پرداخت خسارت توسط کارشناسان وزارت نیرو و یا کارشناسان مرضی الطرفین با حکم دادگاههای صالحه اعلام می گردد.
- ۲- در صورتیکه اجرای موارد فوق به لحاظ فنی، عملی نباشد خسارات وارده از طریق وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه ای) جبران خواهد شد.

ماده ۷۲:

دفن هرگونه زباله و انبارکردن مواد نفتی و نظایر آن که به تشخیص وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست، منابع آب را آلوده می نماید، ممنوع است ضوابط دفن زباله و انبار کردن مواد را وزارت نیرو با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست تصویب و برای اطلاع عموم منتشر خواهد نمود.

ماده ۷۳:

مسئولیت جلوگیری از آلودگی آب به وزارت نیرو محول می شود و سازمان حفاظت محیط زیست کلیه امکانات، اعتبارات، کارکنان، تجهیزات و دارائی مربوط به این بخش را در اختیار وزارت نیرو قرار خواهد داد.

تبصره: وزارت نیرو از کلیه قوانین و مقررات مربوط به حفاظت محیط زیست برای ایفای وظیفه مقرر در این ماده می تواند استفاده نماید.

فصل چهارم: اقتصاد، سرمایه گذاری و نرخ آب

بخش اول: اقتصاد آب

ماده ۷۴:

دولت موظف است با پیشنهاد وزارت نیرو ارزش کامل آب، شامل ارزش ذاتی و اقتصادی آن در هر یک از حوضه های آبریز را متناسب با شرایط طبیعی و اقلیمی دسترسی به آب و باز دریافت آن را برای بخش های مختلف مصرف تعیین و اعلام نماید.

ماده ۷۵:

به منظور امکان بهره برداری بهینه از تأسیسات موجود و احداث تأسیسات جایگزین دولت مکلف است، مابه التفاوت درآمد حاصل از اعمال تعرفه های تکلیفی و هزینه های مربوط به حفاظت، بهره برداری، مدیریت، نگهداری، تعمیر و استهلاک تأسیسات را بر اساس ارقام مندرج در بودجه های سالانه مصوب شرکت های تابعه وزارت نیرو به صورت یارانه مستقیم و به تفکیک موارد به سازمان ذیربط پرداخت نماید. آئین نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۷۶:

درآمدهای حاصل از بهره برداری تأسیسات آبیاری، زهکشی و سد سازی، درآمد اختصاصی وزارت نیرو است و پس از واریز به خزانه صرفاً برای توسعه و اصلاح امور آب کشور به مصرف می رسد.

ماده ۷۷ :

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است همه ساله اعتبارات مورد نیاز شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت‌های آب و فاضلاب استانی، شهری و روستائی را بابت سرمایه‌گذاری طرح تأمین منابع آب در برنامه‌های توسعه و همچنین مابه‌التفاوت نرخ‌های ترجیحی و تشویقی تا قیمت تمام شده آب شرب شهری و روستائی و کشاورزی را در بودجه سنواتی منظور نماید.

تبصره: آیین نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد وزارتخانه های نیرو ، جهاد کشاورزی ، کشور و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیات وزیران می رسد.

بخش دوم : سرمایه‌گذاری**ماده ۷۸ :**

وزارت نیرو موظف است در راستای کاهش تصدی‌گری دولتی و نیز کم کردن از حجم هزینه‌های خود، تاسیسات ایجاد شده بخش آب را در چارچوب قوانین موجود یا با پیشنهاد قوانین مورد نیاز و پس از تصویب ، با برنامه‌ریزی تدریجی به بخشهای تعاونی (مانند تشکلهای بهره‌برداری) و یا خصوصی واگذار نماید.

ماده ۷۹ :

دولت موظف است آن قسمت از اراضی ملی و موات و منابع طبیعی و سایر اراضی متعلق به خود را که برای سرمایه‌گذاری در طرح‌های مختلف استحصال آب به مردم اعم از حقیقی و حقوقی واگذار می‌کند ارزش آن را در ابتدای واگذاری تعیین و بر همان اساس بعد از شروع دوره بهره‌برداری با اقساط حداکثر ۵ ساله دریافت نماید. ارزش احیا و تبدیل به احسن این اراضی متعلق به مجری طرح بوده و دولت حق ندارد بابت آن وجهی دریافت نماید.

ماده ۸۰ :

سرمایه‌گذاری در صنعت آب برای بخشهای دولتی و غیر دولتی در موارد زیر نسبت به سایر طرحها ترجیح دارد.

- ۱- افزایش میزان استحصال از آبهای سطحی
- ۲- افزایش راندمان با به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیرطبیعی آب
- ۳- اجرای طرح‌های آبخیزداری و آبخوان‌داری استحصال آب‌های باران و طرحهای تعادل بخشی
- ۴- اجرای طرح شبکه‌های آبیاری
- ۵- تجهیز و تسطیح اراضی
- ۶- طرح‌های حفظ کیفیت آب
- ۷- طرح‌های مقابله با خشکسالی
- ۸- طرح‌های پیشگیری از سیلاب
- ۹- طرح‌های باز چرخانی و استفاده از آب‌های غیر متعارف
- ۱۰- ارتقاء دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال ، بهره برداری و نگهداری
- ۱۱- طرح‌های مهار آب‌هایی که از کشور خارج می‌شود
- ۱۲- طرح‌های بهره‌برداری از آب‌های مشترک
- ۱۳- طرح‌های مدیریت تقاضا و مصرف
- ۱۴- استفاده از آبهای مصرفی و بسته بندی و آب شیرین کن ها
- ۱۵- طرح‌های حفاظت و مهندسی رودخانه
- ۱۶- مشارکت بهره‌برداران در مدیریت بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری در قالب تعاونیها
- ۱۷- طرح‌های توسعه پوشش گیاهی و جنگلی با هدف حفاظت آب و خاک و تغذیه سفره‌های زیرزمینی

۱۸- طرح‌های تعادل دام در مراتع و مدیریت مراتع جهت پایداری حوزه‌های آبخیز

تبصره ۱: وزارت نیرو مکلف است جهت تحقق ماده فوق ساز و کار مناسبی را به منظور تضمین سرمایه گذاران و ایجاد انگیزه برای نگهداری و بهره برداری از طرحهای صنعت آب توسط بخش خصوصی با همکاری وزارتخانه های جهاد کشاورزی و تعاون تدوین و به تصویب هیأت وزیران برساند.

تبصره ۲: در اجرای طرحهای توسعه منابع آب باید ضوابط زیست محیطی رعایت گردد .

ماده ۸۱ :

سرمایه‌گذاری در طرح‌های ملی، محلی و بهره‌برداری از آن در صنعت آب توسط بخشهای دولتی و غیر دولتی به طرق زیر انجام می‌شود:

۱- سرمایه‌گذاری‌های دولتی در طرح‌های ملی، استحصال و مهار و توزیع آب‌های سطحی، تولید انرژی و کنترل سیل و

طرحهای تعادل بخشی به تراز آبی آبخوانها و حفاظت کیفی منابع آب و حفاظت و پیشگیری از آلودگی آب

۲- سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی برای طرح‌های محلی و تکمیل سرمایه‌گذاری دولتی و یا مشارکت با بخش دولتی اعم از اجرایی و تحقیقاتی .

۳- واگذاری مدیریت امور نگهداری و بهره‌برداری شبکه‌های آبیاری و زهکشی موجود و در حال اجرا .

ماده ۸۲ :

وزارت نیرو مکلف است مطالعات امکان سنجی طرحهای مربوط به امور تامین ، انتقال و توزیع آب را انجام و نتیجه مطالعات صورت گرفته را در اختیار سرمایه گذار بخش غیر دولتی نیز قرار دهد .

ماده ۸۳ :

هر گاه اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی در اجرای طرح‌های تامین ، انتقال و توزیع آب که قبلاً به تایید وزارت نیرو رسیده است حداقل ۵۰٪ سرمایه‌گذاری نموده و عملیات انجام شده مورد تایید وزارت نیرو باشد در صورت تقاضای آنها دولت مکلف است در سرمایه‌گذاری مشارکت و عملیات اجرایی را با نظارت خود انجام دهد . در صورتی که پس از خاتمه طرح سرمایه گذار مایل به ادامه مشارکت باشد، طرح به صورت مشترک مورد بهره برداری قرار می گیرد و در غیر این صورت قیمت نهایی طرح انجام شده با قیمت کارشناسی تعیین و به صورت فروش اقساطی توسط سرمایه گذار باز پرداخت خواهد شد .

تبصره: آیین نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد وزارت نیرو به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۸۴ :

شرکتهای آب منطقه‌ای می‌توانند با هماهنگی وزارت جهاد کشاورزی اراضی ملی بلامعارض را در اختیار گرفته و با اجرای شبکه‌های آبیاری در آنها به قطعات مناسبی تقسیم و از محل درآمد فروش اراضی و آب نسبت به تأمین منابع مالی برای طرحهای تامین آب و توسعه شبکه‌ها اقدام نمایند و همچنین در زمینهای ملکی اشخاص که شبکه آبیاری اجرا می‌شود به تناسب ارزش افزوده حاصل از اجرای شبکه‌های احداثی حق اشتراک دریافت کنند.

تبصره ۱: میزان حق اشتراک موضوع این ماده بوسیله وزارت نیرو پیشنهاد و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۲: وزارت خانه های نیرو و جهاد کشاورزی از واگذاری زمینهایی که در معرض شبکه‌های آبیاری است به اشخاص خودداری و این گونه اراضی را در اختیار شرکتهای آب منطقه ای قرار می دهند تا در آن شبکه آبیاری احداث

نمایند. شرکتهای آب منطقه ای پس از اجرای شبکه آبیاری، اراضی را به متقاضیان واگذار می نمایند. بهای اراضی واگذاری به خزانه واریز و ۹۰٪ آن برای احداث شبکه های آبیاری و تاسیسات آبی جدید در اختیار وزارت نیرو و ۱۰٪ آن در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار خواهد گرفت.

ماده ۸۵ :

وزارت جهاد کشاورزی مکلف است بنا به تقاضای سرمایه گذاران تاسیسات آبی اراضی بلامعارض مورد نیاز سرمایه گذاران غیر دولتی را در پایین دست طرحهای سد سازی و تاسیسات آبیاری به سرمایه گذار واگذار نماید و بهای کارشناسی زمین را بدون تاثیر احداث تاسیسات در قیمت زمین به صورت قسطی دریافت نماید.

تبصره: اراضی واگذار شده در صورتیکه تغییر کاربری یافته و از حیطه بهره برداری کشاورزی خارج شود، بهره بردار موظف است تمام هزینه های سرمایه گذاری و عدم النفع تولید کشاورزی را با تقویم دولت بپردازد.

ماده ۸۶ :

هر گاه بخش غیردولتی برای اجرای طرحهای احداث تاسیسات آبیاری، زهکشی و یا سد سازی سرمایه گذاری کند و استملاک اراضی مورد نیاز طرح به صورت خرید توسط سرمایه گذار به هر علتی مقدور نباشد وزارت نیرو مکلف است با هزینه، سرمایه گذار عرصه مورد نیاز طرح را با استفاده از اختیارات قانونی تملک و پس از اتمام طرح به قیمت تمام شده به سرمایه گذار واگذار کند و یا با آن مشارکت نماید.

ماده ۸۷ :

هرگاه در اثر اجرای طرحهای تامین، انتقال و توزیع آب توسط سرمایه گذاری بخش غیردولتی مستحقات، ساختمانها، مجرای قنات و امثال آن از بین برود و یا خسارتی وارد گردد خسارت وارده از سوی سرمایه گذار باید جبران شود.

ماده ۸۸ :

آب استحصالی ناشی از اجرای طرحهای سد سازی، زهکشی و تاسیسات آبیاری سرمایه گذاری بخش غیردولتی متعلق به سرمایه گذار بوده و باید مطابق قرارداد منعقد به بهره برداری نماید. وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه ای) بدون موافقت مالک طرح حق فروش آنرا نداشته ولی چنانچه ضرورت های اجتماعی ایجاب نماید باید مابه التفاوت قیمت فروش دولتی و فروش به قیمت کارشناسی را به سرمایه گذار پرداخت نماید.

ماده ۸۹ :

دارندگان پروانه مصرف معقول موظفند از اتلاف و مصرف غیر مفید آب اجتناب نمایند و مجاری اختصاصی مورد استفاده خود را به نحوی که این منظور را تأمین کند احداث و نگهداری نمایند.

بخش سوم : نرخ گذاری

ماده ۹۰ :

وزارت نیرو موظف است نرخ آب را برای مصارف مختلف با توجه به نحوه استحصال و میزان مصرف و قیمت تمام شده برای هر یک در مناطق مختلف کشور تعیین و پس از تصویب شورای اقتصاد وصول نماید.

ماده ۹۱:

به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود نرخ آب بهای مشترکینی را که بیش از الگوی مصرف استفاده می‌نمایند نسبت به مازاد الگوی مصرف به صورت تصاعدی به نحوی دریافت نماید که مصرف کنندگان وادار به رعایت الگوی مصرف شوند و برای اشخاصی که زیر الگوی مصوب آب مصرف نمایند، نرخهای تشویقی اعمال کند.

تبصره: آیین نامه اجرایی ماده فوق با پیشنهاد مشترک وزارت خانه های نیرو، جهاد کشاورزی و کشور به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

فصل پنجم: تخلفات و جرائم و جبران خسارات**ماده ۹۲:**

در مواردی که نیاز به اخذ مجوز حفر می‌باشد هر کس بدون اخذ مجوز اقدام به حفر چاه یا قنات نماید به پرداخت جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال و مسدود کردن چاه یا قنات حفر شده محکوم می‌گردد و کلیه وسایل حفاری غیر مجاز به حکم دادگاه رسیدگی کننده ضبط و در اختیار وزارت نیرو قرار می‌گیرد.

تبصره: صاحبان پروانه صلاحیت فنی حفاری موظفند کلیه شرایط مندرج در پروانه حفاری چاه و قنات را رعایت نمایند در صورت تخلف پروانه آنان ابطال می‌گردد و مرتکب به مجازات مندرج در این ماده محکوم می‌گردد.

ماده ۹۳:

هر کس هر یک از ممنوعیت‌های موضوع این قانون را عمداً نقض نماید علاوه بر جبران خسارت که طبق نظر کارشناسی وزارت نیرو (شرکت آب منطقه‌ای) تعیین می‌گردد به جزای نقدی تا دو برابر مبلغ خسارت محکوم می‌شود.

ماده ۹۴:

اشخاص زیر علاوه بر محکومیت به اعاده وضع سابق و جبران خسارات وارده طبق نظر کارشناسی وزارت نیرو (شرکت آب منطقه‌ای) علاوه بر مجازاتهای مقرر در قانون مجازات اسلامی به پرداخت جزای نقدی تا دو برابر خسارت وارده محکوم می‌شوند:

- ۱- هر کس عمداً و بدون اجازه دریاچه تقسیم آب را باز کند یا در تقسیم آب تغییری دهد یا دخالت غیرمجاز در وسایل اندازه‌گیری آب کند یا به نحوی امر بهره‌برداری از تأسیسات آبی را مختل سازد یا باعث اضرار به غیر شود.
- ۲- هر کس عمداً آبی را بدون حق یا اجازه مقامات ذیصلاح به مجاری یا شبکه آبیاری متعلق به خود منتقل کند یا موجب گردد که حقابه دیگری به او نرسد.
- ۳- هر کس عمداً به نحوی از انجا به ضرر دیگری آبی را هدر دهد.
- ۴- هر کس آب حق دیگری را بدون مجوز تصرف کند.
- ۵- هر کس بدون رعایت مقررات این قانون از چاه یا قنات و یا سایر منابع آبی که ملزم به اخذ پروانه بوده بدون پروانه، بهره‌برداری کند.
- ۶- هر کس به هر نحو از انجام وظایف مأمورین آبیاری یا ماشین آلات و ابزار کار وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) ممانعت به عمل آورد.

- ۷- هر کس در بستر و حریم قانونی رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، تالابها، سواحل دریاها و دریاچه‌ها بدون مجوز وزارت نیرو مبادرت به احداث تأسیسات نماید.
- ۸- هر کس بدون رعایت مقررات قانونی اقدام به بهره‌برداری از شن و ماسه، خاک‌رس و یا زمین بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار و مسیل‌ها و حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌های طبیعی و پشت سدها نماید.
- ۹- هر کس بدون رعایت مقررات این قانون اقدام به بهره‌برداری غیرمجاز از آب‌های سطحی، رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها و دریاها و دریاچه‌ها نماید.

تبصره: در مورد بندهای ۲ و ۳ و ۴ این ماده گذشت شاکی خصوصی موجب توقف تعقیب می‌گردد.

ماده ۹۵:

در صورتیکه اشخاص حقیقی یا حقوقی موجب آلودگی منابع آب گردند و به اخطارهای وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست و یا دیگر مراجع قانونی توجه ننمایند مسئول کلیه خسارت وارده به منابع آب و حبابه‌بران پائین دست بوده و علاوه بر جبران خسارت به جزای نقدی تا دو برابر مبلغ خسارت محکوم می‌گردد.

تبصره: آیین نامه اجرایی این ماده فوق با پیشنهاد وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

ماده ۹۶:

تخلیه هرگونه مواد آلوده کننده، فاضلاب شهری یا صنعتی، نخاله، زباله و هرگونه اشیاء اضافی در حریم و بستر آب‌های سطحی و حریم تغذیه آبخوانها ممنوع است.

در صورت اعلام وزارت نیرو و یا سازمان حفاظت محیط زیست مرتکب توسط محاکم صالحه قضائی تحت پیگرد قرار گرفته و علاوه بر جبران خسارت وارده به جریمه نقدی تا دو برابر مبلغ خسارت و یا حبس از شش ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.

ماده ۹۷:

در صورتیکه تخریب و تصرفات غیرمجاز در حریم و بستر رودخانه‌ها، مسیل‌ها، انهار طبیعی، کانال‌های عمومی، مرداب‌ها، برکه‌ها، باتلاق‌ها و تالاب‌های طبیعی، چشمه سارهای طبیعی، اعم از گرم، سرد، معدنی یا غیرمعدنی، زهاب‌های طبیعی، آبندان‌های طبیعی، دریاها و دریاچه‌ها، اعم از طبیعی یا احداثی و همچنین اراضی ساحلی و مستحدثه باشد، مرتکب علاوه بر پرداخت خسارت تخریب و اعاده بستر به حالت متعادل طبق نظر کارشناسی وزارت نیرو یا شرکت‌های آب منطقه‌ای به جریمه نقدی تا دو برابر مبلغ خسارت محکوم می‌گردد.

ماده ۹۸:

با توجه به محدودیت منابع آب و جایگاه حیاتی آن در جامعه در هر دادگستری استان شعبه ویژه ای به شکایات و دعاوی مربوط به امور آب رسیدگی خواهد نمود.

فصل ششم: سایر موارد

ماده ۹۹:

وزارت مسکن و شهرسازی موظف است به منظور اعمال الگوی بهینه مصرف آب شرب شهری و روستایی، امکان نصب

کنتور جداگانه برای هر یک از واحدهای مسکونی و اجرای ضوابط و معیارهای فنی استاندارد جهت دفع فاضلاب، ساز و کار مناسب در چارچوب نظام مهندسی ساختمان را تهیه و تدارک نماید.

تبصره: آئین نامه اجرایی این ماده توسط وزارتخانه های مسکن و شهرسازی، کشور، نیرو و سازمانهای مدیریت و برنامه ریزی کشور و نظام مهندسی کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۰۰:

در مورد حفاظت، نگهداری و بهره برداری از تأسیسات آبی مشترک اعم از چاه، قنات، نهر، کانال، جوی، استخر و هر منبع یا مجرای دیگر کلیه شرکاء به نسبت سهم خود مسئولیت حفاظت، نگهداری و بهره برداری را دارند.

تبصره: چنانچه هر یک از سهامداران فوق الذکر حاضر به تأمین هزینه تعمیر و نگهداری نشود و به تشخیص وزارت نیرو (شرکت های آب منطقه ای) انجام تعمیر و نگهداری ضروری باشد هریک از شرکاء می توانند به هزینه خود عمل کرده و مطابق ماده ۵۹۴ قانون مدنی اقدام کند.

ماده ۱۰۱:

مصرف کنندگان آب از مجاری و سردهنه های مشترک بدون اجازه وزارت نیرو حق احداث و تغییر مقطع و مجرای آب و انشعاب جدید را ندارند.

ماده ۱۰۲:

مالکین تأسیسات آبی در هر نوع جوی، قنات، نهر و چاه مکلفند مطابق مشخصات فنی که از طرف وزارت نیرو اعلام می شود نسبت به رعایت مقررات ایمنی اقدام و از بروز خسارت و یا مزاحمت برای اماکن عمومی، متبرکه، باستانی، جاده های عمومی و حریم آنها جلوگیری نمایند.

ماده ۱۰۳:

احداث هر نوع جوی، نهر، کانال و یا انجام لوله کشی نفت و گاز و نظایر آن در حریم تأسیسات آبی در خارج از حریم قانونی شهرها موکول به تحصیل اجازه از وزارت نیرو و در معابر و حریم شهرها موکول به جلب موافقت شهرداری و وزارت نیرو (دستگاه بهره بردار تابعه) خواهد بود و در هر حال مشخصات فنی مذکور در اجازه نامه لازم الرعایه است.

ماده ۱۰۴:

آبزی دار کردن دریاچه های طبیعی و سدها در هر مورد و برای تمام واحدهای دولتی و غیردولتی منوط به کسب اجازه از وزارت نیرو می باشد. وزارت نیرو در قبال صدور اجازه آبزی دار کردن منابع مربوط درصدی از منافع آن را بر اساس قرارداد مربوط دریافت خواهد نمود.

ماده ۱۰۵:

در موارد ضرورت هر گاه با تشخیص وزارت نیرو و طبق مشخصات فنی تأسیسات آبی استفاده از اراضی دیگران برای کسانی که پروانه مصرف آب دارند به منظور نهرکشی و انتقال آب و تأسیسات مربوط به آن نیاز باشد دارندگان پروانه مصرف آب، بدون آنکه خسارتی به ساختمان و تأسیسات اشخاص وارد شود باید بهای کارشناسی و خسارات مالکین را پرداخت و سپس اقدامات اجرائی را شروع و به انجام برسانند در صورتیکه عبور نهر و تأسیسات از حق الارتفاق مقدور باشد ۳۵٪ بهای کارشناسی و خسارات وارده به زمین به عنوان حق الارتفاق پرداخت و عملیات اجرائی انجام گیرد مجاز به استفاده از اراضی

مذکور بوده و مکلف به پرداخت نرخ عادلانه زمین و خسارت وارده مورد استفاده قبل از شروع عملیات اجرایی طرح می‌باشد.

ماده ۱۰۶ :

هر گاه در بهره برداری از مسیر یا نحوه انشعاب آب از مجرای طبیعی یا کانال اصلی بین بهره‌برداران از منابع آبی توافق حاصل نشود حسب مورد مسیر و طرز انشعاب طبق نظر کارشناسی وزارت نیرو و به نحوی که به حقوق آنها لطمه وارد نگردد تعیین می‌شود.

تبصره : نظر وزارت نیرو قطعی و برای استفاده کنندگان لازم الاجرا بوده و با صدور اجرائیه از طریق دادگاه محل قابلیت اجرا خواهد داشت .

ماده ۱۰۷ :

در صورتیکه بین بهره‌برداران آب‌های سطحی و زیرزمینی در امر تقدم یا اولویت و نحوه برداشت و تقسیم و مصرف آب اختلافی حاصل شود محاکم قضائی باید نظر کارشناسی وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) را برای اتخاذ تصمیم لحاظ نماید .

ماده ۱۰۸ :

این قانون جایگزین قانون توزیع عادلانه آب بوده و کلیه قوانین و مقرراتی که مغایر با این قانون باشد از تاریخ تصویب این قانون در آن قسمت که مغایر است لغو می‌گردد.

ماده ۱۰۹ :

کلیه مواردی که در این قانون، وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) صالح به بررسی و اتخاذ تصمیم می‌باشد در صورت اعتراض به تصمیمات اخذ شده، رای هیات اختلاف متشکل از کارشناسان معرفی شده از سوی وزارت نیرو ، شاکی و مرضی طرفین لازم الاجرا می باشد.

پیوست : تعاریف

آب بهاء :

آب بهاء مبلغی می باشد که از بهره‌برداران آب اخذ می شود و بخش متغیر تعرفه را شامل می‌شود.

آلودگی آب :

عبارت است از هر فرآیند یا ماده‌ای که باعث تغییر رنگ، بو، طعم و دمای آب نسبت به یک مقدار استاندارد گردد.

آب خام :

آبی است که پس از استحصال، هیچ‌گونه فرآیندی اعم از فیزیکی یا شیمیایی روی آن صورت نگرفته باشد.

آبخوان :

به لایه متخلخلی اطلاق می‌گردد که در زیر سطح زمین قرار دارد و می‌توان از آن آب استخراج نمود.

آب به حساب نیامده:

به اختلاف آب تأمین شده و آب تحویلی اطلاق می‌شود.

ارزش ذاتی آب :

عبارت است از ارزش آب در جای گاه طبیعی آن، بخشی از این ارزش مربوط به نحوه استفاده در شرایط موجود و بخش دیگر آن مربوط به مکانیت بالقوه استفاده از آب در آینده و پاسداری از میراث آیندگان می‌باشد. به علاوه برای صرف جنبه‌های طبیعی و زیست‌محیطی آب نیز ارزش قائل می‌شوند (ارزش‌های وجودی محض).

پتانسیل تجدیدپذیر :

حداکثر برداشت سالیانه از منابع سفره آب زیرزمینی است که با تغذیه متوسط درازمدت سالانه قابل احیاء باشد.

پروانه بهره‌برداری :

مجوز بهره‌برداری از منابع آب است که توسط وزارت نیرو یا شرکت‌های مسئول برای مدت معین و براساس مصرف معقول سند ملی الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی، طبق مفاد مواد ۱۹ و ۲۶ قانون توزیع عادلانه آب، برای بهره‌برداری صادر می‌شود.

تخصیص آب:

تخصیص آب عبارت است از میزان آبی که در هر واحد هیدرولوژیکی (دشت، محدوده‌های مطالعاتی، حوضه‌های آبریز) از منابع عمومی آب با توجه به توانایی‌ها و امکانات منابع آب هر یک از آنها و با لحاظ حقوق مصرف کنندگان قبلی برای مصارف مختلف توسط وزارت نیرو مشخص و به شرکت‌های تابعه ابلاغ می‌گردد تا پروانه‌های بهره‌برداری برای متقاضیان مصارف مختلف صادر گردد.

تعرفه آب :

تعرفه آب شامل آب‌بها و حق اشتراک می‌باشد. به عبارت دیگر هزینه‌هایی که مستقیماً به استفاده از زیرساخت‌های آب مربوط می‌شود. در واقع تعرفه برای بازپرداخت هزینه‌های بهره‌برداری، نگهداری از تاسیسات منابع آب می‌باشد.

تقاضای آب:

تقاضای آب عبارت است از مقدار حجم آب درخواست شده توسط مصرف کنندگان آب جهت تأمین نیازهای آبی. (در اغلب موارد این مقوله با مصرف آب یکی گرفته می‌شود که صحیح نمی‌باشد).

توسعه پایدار :

توسعه پایدار توسعه‌ای است که نیازهای نسل حاضر را بدون لطمه زدن به توانایی نسل‌های آینده در تأمین نیازهایشان را فراهم می‌سازد. دستیابی به توسعه پایدار مستلزم هماهنگ‌سازی سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی زیست‌محیطی است. این هماهنگی‌ها باید در قالب برنامه کلان توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور انجام پذیرد.

تعالیل بخشی :

به کلیه فعالیت‌های سازه‌ای و غیرسازه‌ای جهت ایجاد تعادل بین مصارف و منابع اتلاق می‌گردد به گونه‌ای که میزان برداشت از منابع آب بیش از میزان تجدید شوندگی نگردد.

چرخه آب :

به فرآیندی که باعث حرکت و گردش آب در کره زمین می‌گردد چرخه آب یا چرخه هیدرولوژیکی گویند. این چرخه از پنج مولفه اصلی شامل بارش، نفوذ، تبخیر، و تعرق، رواناب و جریان زیرزمینی تشکیل می‌گردد.

حریم کیفی آبهای زیر زمینی :

به محدوده‌ای گفته می‌شود که وجود آلاینده‌ها در آن بر کیفیت آب‌های زیرزمینی تأثیر می‌گذارد.

حریم کمی آب:

به محدوده‌ای گفته می‌شود که برداشت آب در باعث کاهش میزان آب‌های زیرزمینی می‌گردد.

حق اشتراک (آبونمان):

حق اشتراک آب، هزینه است که بابت حق استفاده از آب، توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای از مشترکین دریافت می‌گردد. و شامل بخش ثابت تعرفه می‌باشد که برای پوشش هزینه‌های سرمایه‌گذاری در تأسیسات وضع می‌شود.

حقابه:

سهم مشروع و مقرر روستا، مزرعه، یا باغ یا خانه یا کسی از آب رود، چشمه، قنات و یا چاه در ساعات و به اندازه معلوم می‌باشد.

حق ارتفاق:

حق ارتفاق حقی است برای شخص در ملک دیگری که به واسطه مالکیت شخص بر ملکی برای او ایجاد می‌شود و جنبه شخصی ندارد.

دشت حفاظت‌شده:

به دشتی اطلاق می‌شود که در آن بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی درمرز پتانسیل تجدیدپذیر بوده و بیلان آن در آستانه منفی شدن است.

دشت ممنوعه:

دشتی که در آن بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی بیش از پتانسیل تجدیدنظر بوده و این امر موجب افت سطح آب زیرزمینی در آن دشت گردیده و به طور طبیعی امکان بازگشت به سطح ایستایی وجود ندارد.

دشت ممنوعه بحرانی:

دشت ممنوعه‌ای است که در آن، سطح آب سفره زیرزمینی با کیفیت آب آبخوان به طور مستمر افت داشته و یا در نقاط

مختلف آن پدیده نشست مشاهده می‌شود.

دشت با تراز منفی:

دشتی است که به دلیل بهره‌برداری بیش از پتانسیل تجدیدپذیر دارای تراز منفی نسبت به سطح ایستایی (سطح متوسط درازمدت) سفره آب زیرزمینی است.

راندمان آبیاری:

نسبت آب مصرف شده توسط گیاه به آب تحویلی از محل منبع تامین آب است که از حاصلضرب راندمانهای انتقال، توزیع و مزرعه حاصل می‌شود.

زیرساخت‌های مدیریت منابع آب:

زیرساخت‌های مدیریت منابع آب از مجموعه ابزارهای و پایگاه‌های اطلاعاتی، نهادی و فن‌آوری و برای تحقق سیاست‌ها، زیرساخت‌ها از مولفه‌های مادی و غیرمادی تشکیل شده‌اند.

سند آب:

سندی است دال بر حق مصرف (اجاره استحصال و بهره‌برداری) معین برای شخص حقیقی یا حقوقی از منبع آبی مشخص که به صورت مدت‌دار صادر شده و مشتمل بر مشخصات دارنده و یا دارندگان، موقعیت منبع آبی، محل و نحوه تحویل و یا برداشت آب، نوع مصرف و مشخصات محل آن، جدول زمان و حجم آب اختصاص داده شده و مدت اعتبار که به استناد تبصره ذیل ماده ۱۰۷ قانون برنامه سوم توسعه و بند الف ماده ۱۷ قانون برنامه چهارم توسعه، توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و براساس اعلام وزارت نیرو صادر می‌شود.

قیمت کارشناسی:

عبارت است از قیمتی که توسط کارشناس آن حرفه که صلاحیت آن توسط مراجع قانونی ذی‌ربط تأیید شده باشد تعیین می‌گردد.

کارایی اقتصادی آب:

کارایی اقتصادی آب از حاصل ضرب دو کارایی فنی و تخصیصی حاصل می‌شود. کارایی فنی حداکثر تولید را با حجم ثابتی از نهاده آب بیان می‌نماید. کارایی تخصیصی عبارتست از بازده نهایی آب برابر با هزینه یا قیمت هر واحد آب و یا ارزش بازده نهایی آب بین محصولات برابر باشد.

کم آبیاری:

اجرای برنامه‌های آبیاری کمتر از نرمال، متناسب با دوره رشد گیاه و سازگار با شرایط محیطی جهت صرفه‌جویی در حجم آب مصرفی (افزایش راندمان آبیاری) در تولید محصولات کشاورزی است.

مدیریت به هم پیوسته منابع آب:

فرایندی است برای ارتقاء توسعه هماهنگ و مدیریت آب، اراضی و منابع مرتبط با آنها جهت بیشینه کردن رفاه اجتماعی و اقتصادی به صورت عادلانه و با در نظر گرفتن کامل پایداری اکوسیستم‌ها. چالش‌های فراوری آن به شرح زیر می‌باشد:

✓ آب مطمئن برای مردم

- ✓ آب مطمئن برای تولید مواد غذایی
- ✓ توسعه فعالیت های اشتغال زا
- ✓ حفاظت از اکوسیستم ها
- ✓ در نظر گرفتن تغییرات زمانی و مکانی آب
- ✓ مدیریت ریسک
- ✓ آگاه سازی عمومی
- ✓ توانمندسازی خواسته های سیاسی جهت اجرا
- ✓ تضمین همکاری بین بخش های مختلف

مدیریت مصرف:

مدیریت مصرف جزیی از مدیریت تقاضا می باشد که ناظر به مسائل کاهش تلفات و مصارف غیر ضروری از طریق جلوگیری از نشست، تبخیر، بکارگیری دانش فنی مصرف پایین آب، افزایش بهره وری آب در واحد حجم آب با بکارگیری و بهینه سازی سایر نهاد در مراحل تولید می باشد.

همانگونه که استحضار دارند مدیریت منابع آب دارای سه مرحله تاریخی می باشد. مرحله اول که عمدتاً بر تأمین آب تأکید دارد و مرحله مدیریت عرضه نامیده می شود. مرحله دوم مدیریت توأمان عرضه و تقاضا می باشد و در مرحله نهایی که کلیه ساخت و سازهای لازم جهت استحصال و انتقال و توزیع آب صورت گرفته است، مرحله مدیریت تقاضا به عنوان وظیفه اصلی نهاد اصلی مدیریت آب مطرح می گردد.

مصرف معقول :

حقی است که به منظور استفاده مفید و معقول از آب با رعایت مقررات پیش بینی شده در این قانون از طریق صدور پروانه به اشخاص حقیقی و یا حقوقی واگذار می شود و مقدار آن با توجه به شرایط زمان و مکان و با توجه به احتیاجات مصرف کننده و رعایت احتیاجات عمومی و امکانات تعیین می شود و با تغییر روش های علمی و فنی قابل تجدید نظر است.

نظام بهره برداری از منابع آب :

مجموعه قواعد، مقررات، مستندات و رویه های حقوقی و عرفی و ترتیبات نهادی که در جهت اعمال وظایف حاکمیتی مدیریت منابع آب بویژه درخصوص پایداری و حفاظت از منابع آب و تأمین نیازهای پایه و ایجاد توازن منطقی در تخصیص آب به بخش های مختلف مصرف با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور و تحولات آن، ایجاد نظام ملی حسابداری منابع و مصارف آب و تعیین مبانی فنی و اقتصادی و حقوقی ناظر به امتیازات و حقوق تعیین شده (همچون پروانه های بهره برداری و حقابه ها) و تبیین مسئولیتهای دولت و ذینفعان در عرصه فعالیت های انتفاع از آب و خدمات وابسته به آن و سازمان انجام این فعالیتها و ساز و کار مشارکت ذینفعان به کار بسته می شود.